

Euskarazko hutsak zuzentzen, teknologia berriak baliatuz

Correcting the gaps in Euskera (the Basque Language) using new technologies

Julian Maia, Javier Rojo, Maite Serna.

*Bilboko Irakasleen Unibertsitate Eskola.
Hizkuntzaren eta Literaturaren Didaktika Saila.*

RESUMEN

En el País Vasco Peninsular, la lengua vasca se está desarrollando en un entorno en que la lengua mayoritaria en la sociedad es el castellano. Ello provoca que ocurran entre los hablantes de euskara desviaciones de la tradición en número considerable, fenómeno que requiere una atención especial en las aulas de las Escuelas U. de Magisterio, donde se prepara lingüísticamente al futuro profesorado de los niveles de Educación Primaria y Secundaria. A través de este proyecto, se pretende crear materiales de trabajo individual para el alumnado, en un soporte informático, y fácilmente instalable en internet.

Palabras clave: *Lengua vasca/ Didáctica/ Tradición/ Material didáctico/ Nuevas tecnologías.*

ABSTRACT

In the peninsular Basque Country, the Basque language is developing in a social environment where the major language is Spanish. This is creating a considerable number of deviations from tradition among Basque speakers. This phenomenon demands that special attention should be paid in courses at teacher training colleges, where future primary and secondary teachers are being trained linguistically. Through this project, we intend to create software materials, that can be easily accessed via the internet, for students to work on individually...

Key words: *Basque language/ Didactics/ Tradition/ Teaching materials/ Information Technology.*

1.- SARRERA

Proiektu honen helburua da euskararen erabilera hobetzeko beste baliabide batzuk eskaintzea, teknologia berriek eskaintzen dituzten ahalbideak baliatuta.

Bilboko Irakasleen Unibertsitate Eskolan, euskal adarrean, Euskara eta bere didaktika izeneko irakasgaiak nahitaezkoak dira Irakasle titulazio guztietan (Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza, Atzerriko Hizkuntza eta Musika Hezkuntza). Irakasgai horietan gai desberdin batzuk lantzen dira, eta haien artean dago aztertzea euskarazko jardunean sarritan egiten diren huts edo akats ohiko batzuk, helburua delarik akats horietaz ohartzea eta, gogoetaren bidez, zuzentzea. Akats horiek ugari gertatzen ari dira gaur egungo euskaldun askoren artean, batez ere belaunaldi gazteen artean (Euskaltzaindiak hala adierazi zuen 1994an; bestalde, abian den ikerketa proiektu baten lehen emaitzek uste hori baieztatuko dutela iduri du).

Gertakari horren sakoneko arrazoiaren artean hauexek aipa daitezke: euskararen normalizazio prozesua gizarte nagusiki gaztelaniadun batean gertatzen ari da, eta horren ondorioa da ikasle elebidun askoren jardunean gaztelaniaren ezagutzak euskararenari eragiten diola; bestetik, ezaguna da euskararen transmisioan ere oraintsu arte etenak edo hutsak ugari izan direla, eta usadioaren indarra aski moteldua iritsi zaio kasu askotan hizkuntzaren erabiltzaile gazteari; gainera, ez da aiantzi behar eskolan orain bai lantzen dela euskara, baina hori bezain egia dela irakasle asko denbora txikian trebatu behar izan dela hizkuntza kontuetan eta horrek ere ez diola mesede handia egiten forma jatorrenei eusteko ahaleginari.

Horren guztiaren ondorioz, erabilera tradizioarik gabeko batzuk sortzen dira hiztun gazte horien euskararen, erabilera desegokitzat jo daitezkeenak, besteak beste ez dutelako batere handitzen edo zorrozten euskarazko adierazgarritasuna edo balio espresiboa. Sortzen ari diren erabilera berri horiek ordezkatu egiten dituzte euskarazko molde tradizionodunak. Huts horiek ugari gertatzen dira, eta ikasle asko, esan bezala gazteak baitira, maiz ez dute modurik ohartzeko hizkuntzaren tradizioan etena ari dela gertatzen puntu anitzetan. Nolanahi ere, hainbatekoa da horrelako erabilera berrien kopurua non aditu frankoren kezka sortu duen, bi erabilera desberdinen arteko “talka” gerta daitekeelako: tradizio “zaharra” ongi ikasi eta erabiltzen dutenen hizkera-ereduak alde batera jo dezake, eta beste batera joan daiteke erabiltze-ohitura berriak jaso(tzen) dituzten hiztunen usadio berria. Kezka horren islatzat jo daitezke, bakoitza bere ezaugarriekin eta orientabide bereziarekin, hainbat argitalpen; adibidez, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailaren Kontuan izan. Akatsak zuzentzen (2000), IVAP-EHAAREN Zalantza Dantza (2001), ALBERDI & SARASOLAren Euskal Estilo Libururantz (2001), eta baita bestelako ekimen batzuk ere, haietako batzuk baliabide telematikoak erabiltzen dituztenak (esate baterako, IVAP/EHAA-ek duen DUDA-MUDA zerbitzua zalantzak argitzeko, Euskaltzaindiaren Jagonet zerbitzua, UPV-EHUn indarrean diren Testu Orrazketa eta EHULKU izeneko zerbitzuak, Ereduzko Prosaren Sare-corpora...).

Irakasle Eskolaren zereginen artean sartzen dugu huts horiek detektatu eta ikasleei jakinaraztea, haietaz hausnartzea, eta zuzentzen saiatzea, beti ere helburua dela ahalik eta kalitate handieneko euskararen jabe izan daitezen hain zuzen ere

gero irakasle izango diren profesionalak, euren ikasleen hizkuntza-eredua izango baitira, eta hortaz, erabakigarriak hizkuntzaren etorkizuna taxutzeko.

Horixe egiten da gaur egun, ildo horretan, besteak beste, Bilboko Irakasle Eskolan, euskal adarretako Euskara eta bere didaktika I eta II irakasgaietan. Eskola emanaldi arruntetan, saio batzuk gai horri eskaintzen zaizkio: maiz gertatzen diren hutsak detektatu eta zuzentzeari. Gaia aurkeztu eta lantzeko euskarria, ohikoa izaten da: irakasleak banatzen du erabilera oker horien bilduma bat ikasleen artean eta hauek fotokopiatzen dituzte, edo bestela bibliografia jakin bat aztertzen da helburu berarekin, eta gero ikasgelan edo/eta etxean lantzen dira hautaturiko itemak, bakarka edo talde txiki edo handian. Irakasleonek praktika ohikoa da hori, besteak beste.

Baina arazo batzuk agertzen dira. Huts horien kopurua handia da, eta lan handia da –ezinezkoa- horiek denak banaka aztertzea irakaslea ikasgelan dagoen orduetan, hau da, ohiko eskola-emanaldietan, irakasgaiaren kreditu kopuruarengatik, besteak beste. Beraz, ikasleari gaia etxean landu beharra egokitzen zaio neurri garrantzitsu batean.

Beste alde batetik, Unibertsitatera datozen ikasleen tipologia ere aldatzen ari da, eta zenbaiten ustez are gehiago aldatuko da etorkizunean. Gaur egun bertan, fenomeno ezaguna da Bilboko Irakasle Eskolara datozen ikasleen ehuneko esanguratsu batek ez duela egunoro ikasgelara etortzeko ohiturarik, arrazoi desberdinak tarteko. Horientzat denentzat baliabide informatikoen bidez eraturiko irakaskuntza benetan mesedegarria izango litzateke, eta uste dugu emaitzak hobetzeko ere lagungarri ona litzatekeela, kontuan hartzen badugu ikus-entzunezkoen kultura franko garatua duen belaunaldiarekin ari garela lanean.

Ildo horretan, teknologia berriak erabiltzeak motibazio gehigarria ekartzen du (adibide bat jartzeko: “Power Point” programak didaktika-ahalmen handia du gure ustez, irudiak, koloreak eta mugimendua batera aurkez daitezkeelako beraren bidez, eta horrela ikaslearen arreta biltzeko indar handia izan dezakeelako).

Ez da ahantzi behar, azkenik, etorkizunean gero eta garrantzi handiagoa hartuko dutela, itxura guztien arabera, baliabide informatikoei eta telematikoei, gero eta ezagunagoak eta erabiliagoak izango direla gizartean, eta egunoroko komunikazio eta zeregin asko eta asko haien bidez egin ahal izango dela, eta beraz baliabide horietan trebatzea garrantzitsua izaten ari dela dagoeneko, eta are garrantzitsua izango dela zalantzarik gabe ondoko urteotan.

Inguruabar horretan, proiektu honen helburua da euskararen irakaskuntza berritzeko/osatzeko saioa egitea, zati txiki batean bada ere (proiektu honetan Euskara eta bere didaktika ikasgaien zati bat besterik ez da landuko), hain zuzen teknologia berrien erabilerarekin uztartuz.

Horrela, Irakasle Eskoletako euskal adarretan ari diren ikasleek nahitaez beren ikasketa prozesuan jaso behar dituzten bi jakintzagai uztartu nahi dira: batetik, euskararen ikas-irakaskuntza, eta bestetik teknologia berriak. Bi ikasgaiak ikasketa planetan dira, eta bien arteko osagarritasuna bilatu nahi da, ikasketa esanguratsua izan dadin bietan: euskara, gutxienez, motibazio handiagorekin ikasiko dela uste

dugu, eta teknologia berrietan trebatzeko saioa ere, ikasleak benetan ikasi behar duen gai batean gertatzen da (ariketa abstraktu edo teoriko hutsa izan beharrean, bere ikasle bizitzako “behar” batekin erlazionatuko da teknologia berrien erabilera). Bien konbinaziotik, uste dugu, emaitza hobekak espero daitezke euskararen ikasteari dagokionez, eta beste aldetik, ikasleen trebakuntza handiagotzea ekarriko du baliabide informatikoen eta birtualen erabileran.

Proposatzen dugun materiala, lehenengo, CD batean jasoko du ikasleak, baina arazo handirik gabe interneten ere eskegi daiteke. Kasu bietan, ikasleak ordenadorea erabili beharko du, eta hortaz hura erabiltzeko ohituran eta trebetasunean aurrera egingo du.

Sare birtuala erabiltzeak, gainera, efektu motibatzaile bizia izan dezake ikasle askorentzat: alde batetik, mundu berri eta erakargarri batean sartzen garelako, eta bestetik, gero eta baliabide sofistikatuagoak eskegi daitezkeelako sarean, eta ikaslearentzat ariketa bizia eta pizgarria gertatzen delako horrela ikasten aritzea.

2.-PROIEKTUAREN HELBURU OROKORRAK

Bi helburu mota desberdin nagusi bereizten ditugu aurkezten dugun lan honetan. Helburu batzuk, proiektu hau proposatu dugun irakasleoi dagozkigu, eta beste batzuk proiektua indarrean jarritz gero beraren onuradunak izango liratekeen ikasleentzat dira. Banaka azalduko ditugu ondoko lerroetan, bakoitzari buruz esplikazio oinarritzko bat agertuz.

Irakasle proposatzaileentzat erronka bat da sortu nahi den ikasketa-material osagarria euskarri informatikoan prestatzea, eta beste horrenbeste sare birtualean eskegitzea. Hori gauzatzeko, irakasle horiek trebetasun eta jakintza batzuk lortu behar dituzte, hartarako ikastaroen edo/eta aholkularitza-lanen bidez (batzuetan, dena dela, norberaren bakarkako ahalegina eta ordu-dedikazioa izaten da erabakigarria; kasu honetan, laguntzaren murrizta dela eta, halaxe gertatu da). Ideia proposatu duten irakasleentzat, bada, helburu bat da ikas-material hau paperetik euskarri informatikora pasatzeko arazoak gainditzea.

Baina proiektua prestatu eta abian jarritz gero, beraren onuradun zuzenak ikasleak izango dira, eta haiei begira beste helburu batzuk ezartzen ditugu, izan ere ikasleari, produktu hau erabiltzen duenean, ez baitaio inportako irakasleek zenbateko lana edo ikasketa egin behar izan duten aplikazio informatikoa diseinatzeko edo/eta sarean eskegitzeko.

Eta hor ere bi jakintza-gai elkarrekin lantzeak dakarren abantaila planteatzen dugu, helburuak bie dagozkienak direla: euskararen ikastea eta hobetzea lortu nahi dugu alde batetik, eta bestetik, berriz, teknologia berrien erabileran sakontzea. Bi alorrek ere, aski garrantzitsuak jotzen ditugu, bai orain eta bai etorkizunean ere.

Gogoan dugu, azkenik, irakasgai desberdinetako irakasleen arteko lankidetzara ere, euren arteko koordinazioa handitzeko ere balio dezakeelako. Ondoko lerroetan adieraziko ditugu mota desberdineko helburu horiek, zehatzago.

3.-PROIEKTUAREN HELBURU ZEHATZAK

3.1.-Proiektuaren Aurkezleentzat:

Baliabide informatiko jakin batzuk sakonago erabiltzen ikastea, beraien ahalbideak hobeto ustiatuz. Zehazki esateko: a) programa berrien hastapenak ikastea (interneten dokumentuak eskegitzeko programen gaineko jakintza: Dreamweaver-en hastapenak); b) lehendik ezagunak dituzten programa batzuen erabilera finagoa erdiestea: PowerPoint-en erabileran sakontzea).

Irakasleek ere, irakasteko baliabideak aztertzen dituzten eta frogatzen dituzten bitartean beren trebakuntza ere handitu egiten dute teknologia berrietan, eta horrek beste posibilitate batzuk zabaltzen dizkie baliabide didaktiko berriak planteatzeko orduan. Proiektu honetan murgiltzeak balio izan digu bitarteko gisa geure trebetasunak handitzeko: irakasteko saioa prestatzeko bidean edo prozesuan, ikasi egin dugu irakasleok.

3.2.-Proiektuaren emaitzaren jasotzaileentzat:

3.2.1.-Euskararen erabilera egokiari dagokionez:

-Ikasleek euskaraz arruntak diren huts batzuk detektatzeko ahalmena handitzea.

-Ikasleak huts arrunt horiek identifikatu ostean, haietaz gogoeta egitea, eta zuzentzeko trebetasuna lortzea.

-Euskara erabiltzean usu gertatzen diren hutsen datu base bat osatzen hastea (eta haien zuzenketa eta esplikazioa), etorkizunean UPV-EHUko ikasle guztientzat izan daitekeena.

-Ikaslearen auto-ikaskuntzari bidea zabaltzea, ikasteko erritmo eta estilo desberdinei hobeto erantzuteko bidea eskainiz.

-Ikasgelaz kanpoko lana (ordu ez-presentzialak) ikasleari eskaintzeko eta lan hori antolatze bide berri eta erakargarri bat zabaltzea.

-Ikasleek euskara ikastean baliabide ugari daudela ohar daitezen lortzea, eta ohiko baliabide didaktiko arruntenez edo ohikoenez gain (material guztiak fotokopietan edo liburuetan, papera eta boligrafoa...), teknologia berriak zabaltzen dituzten aukerez eta eragin motibatzaileez ere baliatzea.

-Euskaraz mintzatzeko/idazteko orduan huts arrunt batzuek ikaslea modu atseginean eta pribatuan ohar dadin lortzea, eta haiek zuzentzeko bide egokia eskaintzea, taldeak zenbait ikasleri sortzen dion presiorik edo estutasunik gabe.

-Lortzea euskararen hobekuntza-saioa ikaslearentzat ekintza bizia eta erakargarria izan dadin (monotoniatik ihesi).

-Euskara ikasteko eta hobetzeko motibazioa handitzea ikasleei.

3.2.2.-Teknologia berrien erabilerari dagokionez

-Ordenadorearen eta interneten erabileran trebetasun handiagoa erdiestea, oro har.

-Ahalmen didaktiko handiko programa batekin ohitzea (Power Point).

-Euskara ikasteko eta teknologia berrietan trebakuntza handiagoa lortzeko motibazioa handitzea (ikus hurrengo helburua).

-Teknologia berrietan lortutako trebetasuna ekintza praktikoa batean baliatzea (ikaslearen ikuspuntutik: bi ikasgai lantzen dira –Euskara eta Teknologia Berriak-, ariketa guztiz esanguratsua eginez).

3.2.3.-Irakasleen arteko koordinazioari dagokionez

-Euskara irakasle(ar)en eta Teknologia Berrien irakasle(ar)en artean koordinazioa handitzea: bien arteko lankidetzak ahaleginaren emaitza hobetuko luke.

4.-EDUKIAK

4.1.-Proiektu honen aurkezleek jasotzekoak:

1. Irakasleontzako prestakuntza informatikoa, batez ere web orriak egiten eta kudeatzen ikasteko; power point izeneko programa erabiltzen sakontzea.

4.2.-Aplikazioa CD batean sartuta, edo/eta interneten eskegi eta gero, ikasleekin landuko liratekeen edukiak:

2. Euskararen hobekuntzari dagokionez: Euskarazko jardunean ohikoak diren hutsen bilduma bat erabiltzaileak CD batean jasoko du (edo/eta sarean eskegita aurkituko du), esaldi batzuetan txertatuta. Huts horiek eta haien zuzenketa izango lirateke, beraz, landuko diren edukiak. Jardueren atalean azaltzen ditugun ariketa batzuen bidez landuko lirateke (detektatzeko gaitasuna handitzeko, gogoeta egiteko eta nola zuzendu jakiteko).

3. Teknologia berrien alorrari dagozkion edukiak: power point-en baliabideak erabiltzeko edo/eta interneten ibiltzeko ohitura eta gaitasuna handitzea.

5- METODOLOGIA ETA JARDUERAK

Gaia aurkezteko materiala eta hura lantzeko ariketak CD batean sartuko lirateke edo/eta sarean eskegiko, eta beraz ikasle bakoitzak bakarka egin dezake lana, sarera konektatua dagoen ordenadore bat dagoen edozein tokitatik. Auto-ikasketaren eremuan ariko ginateke, hortaz.

Ikasleak bere lana zuzen egin duen edo ez egiaztatzeko, irakasleak eta ikasleak adostu beharko dute, aldiro, zein izango den bide egokia.

Proiektu honetan proposatzen den gaia lantzeko, jarduera batzuk izango lituzke erabiltzaileak eskura. Ondoko ariketa edo jarduera hauek proposatzen ditugu:

5.1.-Ikasleak huts guztiak esaldietan ikus ditzake (esaldi bakoitzean huts bat),

bat bestearen ondoren, sailkatzeko irizpide agerikorik gabe (lehenengo modu honetan, huts bakoitzari zenbaki bat jarriko zaio, besterik gabe). Huts hauek zerrendan agertzea bera aski du ikasleak ohartzeko zerbait desegokia dagoela aurkezten zaion esaldian (gogora dezagun ikasle batzuek ez dakitela huts egiten dutela, ez direla ohartzen puntu jakin batzuetan tradizioetik urruntzen ari direla).

5.2.-Ikasleak huts guztiak esaldietan ikus ditzake, sailkatzeko irizpide batzuei jarraiki (deklinabideari dagozkion akatsak, sintaxiari dagozkionak, alor lexiko-semanticokoak, ...). Aurreko jarduerak eta honek, ikasleen ikasteko estilo desberdinei erantzuteko balio dute; edota, esaldi desberdinak jarritz gero, funtsean ariketa bera dena forma desberdinetan lantzeko bidea ere ematen du.

5.3.-Ikasleak banaka ikus ditzake hutsak dituzten esaldiak, eta “Power Point” programa erabilia eginiko “irudi edo letra bizidun” batek edo batzuek erakutsiko diote esaldiaren zein puntutan dagoen hutsa (lehenengo mementuan), eta gero zein den zuzenketa egokia (bigarren aldiz klikatuta). “Power Point” programak aukera erraza eskaintzen du “marrazki edo letra bizidunak” baliatzeko, eta uste dugu oso egokia dela detektatu nahi den arazoa non den ikusarazteko.

5.4.-Ikasleak aukera izango du huts horien gisako beste batzuk ikusteko, hots, erabilera desegoki beraren adibide gehiago ikusteko, hitz desberdinekin osatuak baina funtsean huts beraren agerpen desberdinak kontsidera daitezkeenak. Horrek balioko dio arazoaren funtsa zein den detektatzeko, adibide desberdin batzuetan arazo bera agertuko delako, hitz desberdinekin. Power Point baliatuz, hutsak non diren agertuko zaio ikasleari.

5.5.-Ikasleak aukera izango du gaiarekin, hau da, aztertzen ari den hutsarekin, loturiko itzulpen batzuk ikusteko: itzulpen horietan ongi azpimarratuko da zein den zehazki tratatzen den hutsa (“Power Point”-ek aukera polita ematen du). Bi hizkuntzen baliabideen arteko konparazioa egiteko egokia da ariketa hau, eta bide ona eskaintzen du hizkuntza desberdinen arteko gogoeta metalinguistikoa egiteko.

5.6.-Ikasleak aukera izango du tratatzen ari den hutsarekin loturiko itzulpen batzuk egiteko (aurreko ariketan “ikusi” egiten zituen, oraingoan “egin” egin behar ditu itzulpenak): gaztelerazko esaldi batzuk emanda, euskaratu egin beharko ditu. Ariketa hau ere balio handikotzat jotzen dugu, goian esaniko arrazoi berarengatik: hizkuntza bien baliabideak konparatzeko eta haietaz hausnartzeko aukera ona ematen duelako.

5.7.-Ikasleak aukera izango du aztertzen ari den hutsari buruzko informazio gehigarria jasotzeko (bibliografia aipamenak, literaturako adibideak, hutsaren jatorriari buruzko azalpenak, eta beste). Atal hau ere oso garrantzitsua iduritzen zaigu. eta astiro garatu beharrekoa da.

Azken gogoeta

Proiektu honen ezaugarri hauek azpimarratuko genituzke:

- euskararen ikas-irakaskuntza eta teknologia berrien erabilera uztartzen dira;
- euskararen irakaskuntzak gaur egun duen arazo eta erronka garrantzitsu bati

erantzuteko saioa da, hizkuntzaren kalitatearen gaia aztertzen den heinean.

-euskaraz gaur egun gertatzen diren hutsen kopurua garrantzitsua da, eta ezinezkoa da banaka lantzea eskola-emanaldi arruntetan; hortaz, informatikaren eta interneten erabilerak ederki lagun dezake alor horretan gertatzen den ikasketahutsune bat betetzeko.

-proiektu honetan hasteko, 50 bat huts detektatu eta azertu(ko) dira, baina etorkizunean hutsen datu-base handiago bat era daiteke, eta haiek zuzentzeko ariketak antolatu.

-proiektu honen lehenengo hartzaileak, Bilboko Irakasleen Unibertsitate Eskolako adar elebiduneko talde batzuetako ikasleak izango dira; baina hartzaile potentzialen kopurua askoz handiagoa dela uste dugu (arazo handirik gabe, esate baterako, jar liteke EHUko ikasle eta irakasle guztien eskumenean eta haien lagungarri; eta, oro har, euskara ikasi edo hobetu nahi duen guztiarentzat ere baliagarria da).

BIBLIOGRAFIA

- Alberdi, X. & Sarasola, I. (2001). *Euskal estilo libururantz. Gramatika, estiloa eta hiztegia*, Bilbo, EHUren Argitalpen Zerbitzua.
- Amonarriz, K. (2002). "Euskara zuzenena erabiltzeagatik, batere komunikatiboa ez den hizkera bat erabiltzen da", *BAT*, 42, (elkarriketa), 119-126 or.
- Amonarriz, K. (2003). "Hizkuntza kalitatea, burujabetza linguistikoa da", in *BAT Soziolinguistika Aldizkaria*, 49 zenbakia, 157-163 or.
- Amonarriz, K.; Egaña, A.; Gartzia, J. (2004). Euskararen kalitatea. Zertaz ari garen, zergatik eta zertarako (laburpena), helbide elektronikoa honetatik hartua: [//www.argia.com/euskararenkalitatea.htm](http://www.argia.com/euskararenkalitatea.htm).
- Egile batzuek (2003). *Dosierra: Hezkuntza mundua eta hizkuntza berreskurapena*, Bat Soziolinguistika Aldizkaria, 49. zenbakia.
- Euskaltzaindia (1994-). *Arauk*, Bilbo, Euskaltzaindia.
- Euskaltzaindia (2000). *Hiztegi Batua*, Bilbo, Euskaltzaindia.
- Gartzia Garmendia, Joxerra (2001). "Motiboezagupenaren zioak", in *Hik Hasi*, 61, 30-37 or.
- HAEE-IVAP (2000). *Zalantza-dantza*, HAEE.
- Izagirre, Pako (2000). *Kontuan izan!! Akatsak zuzentzen*, Vitoria-Gasteiz, EJAZN.
- Larrigan, L. M.; Idiazabal, I. (2003). "Euskararen kalitatea aztertzeko marko teorikoa eta metodologia" (egileek emaniko kopia).
- Lonbide, P. (2004). "Las TIC y el aprendizaje de lenguas: un cambio de escenario"

in I Congreso Internacional: TIC y autonomía aplicadas al aprendizaje de lenguas, Castelló. Bertsio elektronikoa: <http://www.santurtzieus.com/irakasle/zerberri/>.

Mitxelena, K. (1987). *Orotariko Euskal Hiztegia*, Bilbo, Euskaltzaindia (etab.).

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2003). *La integración del sistema universitario español en el espacio europeo de enseñanza superior (Documento Marco)*, Madrid, MECED (2003ko otsaila).

Sarasola, I. (1996). *Euskal Hiztegia*, Donostia, Kutxa Gizarte- eta Kultur Fundazioa, Gipuzkoa Donostia Kutxaren Gizarte Ekintza.

Sarasola, I. (1997). *Euskara batuaren ajeak*, Irun, Alberdania.

Sarasola, I. (1998). “Hizkuntzaren zuzentasuna eta egokitasuna herri aldizkarietan”, in Herri komunikabideei buruzko III. Jardunaldiak, Arrasate.

Sarasola, I. (2002). “Euskara ‘zuzena’, euskara ‘ona’, ‘euskara egokia’”, in *BAT Soziolinguistika Aldizkaria*, 42 zenbakia, (elkarrizketa), 139-144 or.

